

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Вахтель А.І.

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ І НАТУРАЛІЗМ

Натуралізм є дуже поширеним і впливовим трендом у сучасній науковій спільноті. Добре відома потужна критика цього напрямку феноменологічною філософією, яка сьогодні позбавлена такого сильного впливу й авторитету. Частково це зумовлено тим, що з часів останньої добре розробленої феноменологічної критики натуралізму промайнуло майже сторіччя, і за цей час критикована наукова тенденція перетворилася на більш послідовну та розмаїту теорію, аніж та, проти якої висловлювався Гусерль.

Тому, з одного боку, є сенс переглянути дещо застарілу антинатуралістську аргументаційну базу феноменології і виявити можливість її осучаснення. При цьому, на наш погляд, має йти не про сприяння тенденції до ще більшого «очищення» феноменології від натуралізму, а до синтезування найкращих ідей першої й останнього, тобто про вдосконалення так званого проекту трансцендентального емпіризму.

З іншого боку, деякі вади натуралізму, що на них указував Гусерль, є чинними й на сьогодні. Особливо дається взнаки надмірний і теоретично необґрунтований об'єктивізм натуралізму та його недолік уваги до суб'єктивних переживань. У сучасних когнітивних науках, зокрема, ця вада виражається в наявності прогалини («explanatory gap», яку передбачив свого часу Джозеф Левін) в поясненні стосунку між об'єктивною перспективою («third-person perspective») та суб'єктивною перспективою («first-person perspective»). Іншими словами, сучасна когнітивна наука не має задовільної теорії свідомості [4].

Одна із спроб розв'язання цієї фундаментальної проблеми полягає в натуралізації феноменології. Ідея цього проекту зародилася, вочевидь, у працях відомого американського дослідника, знавця Гусерлевої філософії Марвіна Фарбера. З одного боку, Фарбер відстоював свого роду наукову демократію стосовно методів і концепцій, адже однією з головних ознак науки є, на його думку, комунікативність, з іншого боку, натуралістичний підхід все ж був для Фарбера домінантним у порівнянні з феноменологічним. Його проект представляє собою найпростішу версію натуралізації феноменології, згідно із якою натуралізація означає інтеграцію феноменологічних досліджень в корпус природничих наук, і така натуралізована феноменологія «має визнавати, що досліджувані нею феномени є частиною природи і, отже, є відкритими для емпіричного дослідження» [2, р. 30], а «кожне слушне дескриптивне речення у феноменології може бути стверджене в об'єктивних термінах у рамках натуралістичної (реалістичної чи матеріалістичної) філософії... Ми не виходимо за межі природи, маючи поняття про неї для аналізу» [1, р. 61]. Такий погляд на натуралізацію феноменології не є єдиним, але є домінантним.

Проект натуралізації феноменології, запропонований у збірці 1999 року «Натуралізуючи феноменологію...» [Naturalizing Phenomenology: Issues in Contemporary Phenomenology and Cognitive Science / Ed. by J. Petitot, F. Varela, B. Pachoud, J.-M. Roy. – Stanford, CA: Stanford University Press, 1999], є сучасною спробою розв'язання проблеми несумірності суб'єктивної та об'єктивної перспектив шляхом інкорпорування феноменологічних досліджень у природничі. Наскільки, проте, цей проект може бути успішним – питання не менш складне, аніж питання стосовно його бажаності для обох сторін. Обидва питання потребують ретельного дослідження.

Список використаних джерел:

1. Farber M. Naturalism and Subjectivism. – Albany, NY: State University of New York Press, 1959.
2. Gallagher S., Zahavi D. The Phenomenological Mind. An Introduction to Philosophy of Mind and Cognitive Science. – New York, NY: Routledge, 2008.
3. Naturalizing Phenomenology: Issues in Contemporary Phenomenology and Cognitive Science / Ed. by J. Petitot, F. Varela, B. Pachoud, J.-M. Roy. – Stanford, CA: Stanford University Press, 1999.
4. Zahavi D. Phenomenology and the project of naturalization // Phenomenology and the Cognitive Sciences. 3/4. – 2004. – Pp. 331–347.

Демиденко Я.С.

аспірант,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ ТЕОРІЇ ПСИХОАНАЛІЗУ З. ФРЕЙДА НА СТАНОВЛЕННЯ АВАНГАРДИЗМУ

На межі ХІХ і ХХ-го ст. в країнах Європи зростає активність і напруженість в духовному й суспільному житті, з'являється прагнення до перетворень. Одночасно з цим накопичувалася внутрішня психічна енергія людських мас, яка, досягнувши певного критичного потенціалу, вимагала виходу. У відносинах між людьми вона виявлялася в підвищеній емоційності, у зростанні психічних розладів, в чоловічих дуелях і жіночій екзальтації, яка навіть доходить до самогубств на могилах улюблених поетів. Як наслідок, на початку ХХ-го ст. в європейському інтелектуальному середовищі з'являються відповідні умови для становлення психоаналізу і, можливо, незалежно від нього, мистецтва авангардизму.

В даній статті ми спробуємо розглянути, як використовуючи ідеї психоаналізу З.Фрейда, можна підійти до пояснення творчих процесів у мистецтві авангардизму. Спробуємо показати, чим обумовлюється наявний інтерес до них у суспільстві та їхній зворотній вплив на суспільні явища. На початку, в короткій формі, звернемося до історії психоаналізу і авангардизму.

Посилаючись на теоретичний доробок Фрейда, можна виокремити основні положеннями психоаналізу: «поділ психіки на свідоме і несвідоме», «потяг до життя – Ерос» і «потяг до смерті – Танатос», варто уточнити, що поняття «Ерос» і «Танатос» вживаються як дві протилежності. Сила Ероса спрямована